

Jak zachytit slova a také jak chytat za slovíčko 3

Možná jste se po přečtení článku o těsnopise v minulém čísle podívali do historie schůzí, do konkrétních projevů některých poslanců, členů vlády, senátorů.

Pořizování zápisu ze schůzí Poslanecké sněmovny a tvorba tzv. těsnopisecké zprávy vyplývá z jejího jednacího řádu. Stenografické zápisy jsou žádány také Senátem, zastupitelstvy městských částí, zastupitelstvy krajů, pracovními týmy tripartity, organizátory kulatých stolů, valnými hromadami společností – všude tam, kde záleží na slovíčku, na tom, co kdo konkrétně řekl.

Pokud nahlédnete do těsnopisného bloku stenografa, všimnete si asi toho, že některé tahy jsou silnější, jiné slabší, že některé tahy jsou položeny výš nebo níž než jiné, že některé znaky jsou veliké, jiné malinké, že některé znaky se podobají těm, co znáte z latinky. Jak se vlastně dociluje zrychlení?

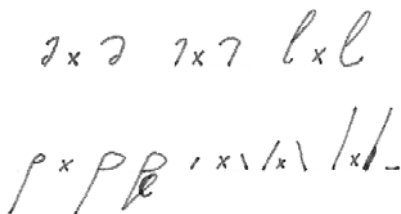
Těsnopisná soustava má pro každou hlásku vlastní znak, někdy i pro více hlásek. Těsnopisné písmo je ale oproti latině úspornější. Například ze širokého psacího „m“ zůstane v „m“ těsnopisném jen poslední dílek (jeden oblouček nahoře, jeden dole). Časté samohlásky (e, a, i/y), ale i některé souhlásky (r, l, n) nevypisuje, ale jen symbolizuje. Například „a“ se symbolicky vyznačí tím, že předchozí znak zesílíme (přitlačíme na tužku). Z písmene „m“ se tak stane „ma“ nebo také „má“. Délku samohlásek doplníme až při převodu („mama“ nic neznamena, ale „máma“ už ano). V ukázce vidíte: m, má, mám, máma.

Symbolické vyznačování souhlásek je trochu těžší – z obyčejného „m“ se stane „ml“ jen protažením základního tvaru písmene „m“. Dvě písmena na jeden tah už jsou časovou úsporou. Pokud potřebujeme napsat „mla“, stačí jen „ml“ zesílit. Tři písmena jsme tak napsali jedním tahem. Víte, že mnoho měst a městeček začíná slovem „Mladá“. Pro slova často se vyskytující zná těsnopis zkratky. Pro slovo „Mladá“ je to právě jedním tahem psaný tvar „mla“. Vlastní jména se podtrhávají. V ukázce vidíte: m, ml, mla, Mladá Vožice.

Zápis urychlíme i tím, že „háčky“ píšeme jen symbolicky. Z „d“ se stane „ď“, z „t“ se stane „ť“, ale také z „hr“ se stane „hř“ jen tím, že rozšíříme oblouček. U písmen nebo symbolů se smyčkou se zvětšuje smyčka, tak se např. „kn“ změní na „kň“. Změkčit se dají však také znaky (např. r, v, vr) bez obloučku nebo smyčky. Jak se přemění na ř, vě, vř – to vidíte v následující ukázce: d × ď, t × ť, hr × hř. kn × kň. kniha. r × ř. v × vě. vr × vř.

Křížek – i ten těsnopisný – čteme „na rozdíl od“. Větná čárka nemá žádný zvláštní tvar, nepíše se. V převodu však nesmí chybět. Vodorovná krátká čára, kterou vidíte na koncích stenogramů, je vlastně těsnopisná tečka. Pokud napíšete tečku, vyznačíte tak těsnopisem spojku „a“. Zkusíte-li si napsat ležatou čárku a potom tečku, tedy čitelně bodnout do papíru, zjistíte, že napsání čáry je pohodlnější. Tečka, která ohraničuje konec věty, je pro čtení stenogramu důležitější než spojka, musí se dobře psát.

Pro ustálená slovní spojení (např. zahraniční obchod, letošní rok, jednací řád, hospodářská politika, větší část, je nutno, je nutné, je možno, je možné) používá těsnopis takzvané sprežky. Vidíte je v ukázce.

Vlastní jednoduchý tvar mají i některé abecední složky (např. sk, st), předpony (např. nez-, roz-) a zakončení (např. -ejší). Ukázka obsahuje slova: láska, most, nezjistit, rozdat, milejší.

V těsnopisném záznamu můžeme listovat, můžeme v něm podtrhávat důležité pasáže, nadepisovat kapitoly či jména řečníků, doplňovat vlastní poznámky. Zvukový či audiovizuální záznam tyto činnosti umožňuje s obtížemi. Navíc – tužku a papír většinou máme ihned po ruce.

Jaroslava Levová